

DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2021-31-94-104>
УДК 378.37.351

Червінська Інна Богданівна,

доктор педагогічних наук, доцент,

професор кафедри педагогіки початкової освіти

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

м. Івано-Франківськ, Україна

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-0745-1413>

inna.chervinska@pnu.edu.ua

КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Анотація. У статті розкривається сутність кластерного підходу до становлення і розвитку інноваційних закладів загальної середньої освіти в умовах гірського середовища. Наголошується, що простір пов'язаний з компонентами життєдіяльності людини, категоріями сенсів її життя. Наголошується, що освітній кластер – це педагогічна реальність, яка виявляється там, де освіта є системотворчим і ресурсозберігаючим чинником розвитку людини. Автор вказує, що інноваційні заклади освіти відповідаючи на виклики сучасного соціуму стають реальними співтворцями цілісного соціокультурного простору певного регіону, а не просто установами, де реалізуються визначені стандарти або ж інноваційні концепції освітньої діяльності. Вказується, що під освітнім простором розуміємо конкретний, близький для кожної дитини простір, за допомогою якого вона включається в культурні зв'язки суспільства і де набуває перший досвід самостійної дослідницько-пошукової діяльності та формування предметної компетентності. Метою статті є розкриття специфіки кластерного підходу до розвитку інноваційних закладів загальної середньої освіти. Завдання статті полягає в тому, щоб схарактеризувати сутність діяльності кластерів у системі освіти регіону; визначити специфіку кластерного підходу до діяльності інноваційних закладів освіти; розкрити потенціал кластерного підходу та показати перспективи його подальшого розвитку. Вказується на те, що під освітнім кластером розуміють цілісну мережу виробників і споживачів освітніх послуг і технологій, діяльність яких ґрунтується на позитивних синергетичних ефектах освітньої агломерації. Визначаються принципи організації освітнього кластера гірської школи із врахуванням статутних засад діяльності опорних закладів освіти. До провідних принципів відносяться: автономність і відповідальність; гуманістична спрямованість, колегіальність і публічність прийняття управлінських рішень; громадсько-державне управління; узгодженість та партнерська взаємодія. Зазначається, що діяльність освітнього кластера сприяє налагодженню ефективної співпраці органів місцевої влади і громади; усвідомленню освітньо-виховної місії і цінності опорної школи як центру консолідації зусиль громади, школи і місцевих підприємств з метою проведення демократичних освітніх перетворень у громаді.

Ключові слова: кластер; інноваційний заклад освіти; кластерний підхід; соціокультурний простір; опорний заклад освіти.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Соціокультурний простір закладу освіти вважають успішним, якщо він є цілісним та гуманітарно-спрямованим. А основними суб'єктами формування його стратегій та дієвих механізмів є педагоги і учні, які працюють як «команда», системна група, об'єднана спільними цілями (місія та візія), загальними стандартами освітньої діяльності, які базуються на засадах суб'єктно-середовищного підходу до організації соціокультурного простору.

Ефективність формування такого простору безпосередньо залежить від рівня сформованості та цілісності простору закладу освіти в гірській місцевості, позаяк саме з цього рівня (налагодження освітньо-пізнавальної діяльності та суб'єкт-суб'єктної взаємодії педагогів та учнів гірських шкіл) розпочинається трансформація загальнодержавних стандартів та концепцій в освітню програму підготовки, визначення профілів навчання та змісту регіонального компоненту.

Відповідно до викликів сучасного соціуму загальноосвітні школи, які працюють в умовах складного гірського географічного середовища, стають реальними учасниками та співтворцями цілісного соціокультурного простору певного регіону, де за належних умов реалізуються задані стандарти та концепції розвитку освіти.

З метою зведення до мінімуму впливу негативних показників на організацію соціокультурного простору закладу освіти в гірському населеному пункті та у зв'язку з соціально-економічними реаліями, що склалися на цій території, змінюється роль школи, педагогічного колективу в цілому і кожного педагога зокрема, соціально-просвітницька активність та життєдіяльність яких дозволяє обирати освітню стратегію відповідно до нових якостей, показників, запитів здобувачів освіти і потреб суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню сутності проблем кластеризації, кластерів та кластерного підходу присвятили наукові напрацювання дослідники О. Богма, Л. Ганущак, Г. Семенов, С. Соколенко, Т. Пуліната ін. Так зокрема, досвід функціонування кластерів в Україні вивчає науковець Ю. Федотова, Науково-дослідні кластери досліджує Г. Семенов. Кластерні моделі у туристичній галузі описує М. Войнаренко.

Проблеми освітнього простору закладу освіти визначено та схарактеризовано в наукових розвідках А. Ахієзера, Н. Крилова, М. Лапіна, Ю. Мануйлова, О. Смолінської, П. Сорокіна, Ю. Степанова, А. Цимбалару, В. Цукермана, Н. Чабан, Н. Чекунова, І. Якиманської та ін.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Метою статті є розкриття специфіки кластерного підходу до розвитку інноваційних закладів загальної середньої освіти.

Завдання статті:

- визначити сутність діяльності кластерів у системі освіти регіону;
- описати специфіку кластерного підходу до діяльності інноваційних закладів освіти;
- розкрити потенціал кластерного підходу та показати перспективи його подальшого розвитку.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH FINDINGS

Соціокультурний простір пов'язаний з компонентами життєдіяльності людини, категорія ймовірних сенсів її життя, це педагогічна реальність, яка виявляється там, де освіта є системотворчим і ресурсозберігаючим чинником розвитку людини [9]. Відповідаючи на виклики сучасного соціуму, заклади освіти стають реальними співтворцями цілісного соціокультурного простору певного регіону, а не просто установами, де реалізуються визначені стандарти або ж інноваційні концепції освітньої діяльності.

Адже освітній простір – це конкретний, близький для кожної дитини простір, за допомогою якого вона включається в культурні зв'язки суспільства і де набуває перший досвід самостійної дослідницько-пошукової діяльності та формування предметної компетентності. Це сукупність різних умов виховання: у сім'ї, в школі, в культурному середовищі регіону чи міста, країни загалом [15, с. 258].

На рівні конкретного регіону проходить об'єднання – кластеризація закладів вищої освіти, закладів загальної середньої та позашкільної освіти з метою ширшого використання наукового потенціалу, місцевих ресурсів та спрямування зусиль на вирішення конкретних практико-зорієнтованих викликів та завдань сталого розвитку регіону.

Зазначене дає підстави стверджувати, що система відкритої освіти – це кластерне новоутворення, яке складає основу соціокультурного простору загальноосвітнього закладу в гірській місцевості, де здійснюється всебічна, професійно-спрямована підготовка учнів-випускників до вибору майбутньої професії. Термін «кластер» походить від слова «*clustrer*», що в перекладі з англійської мови означає гроно, кущ, загальний двір, або його розуміють як групу, скупчення, зосередження людей або предметів. За іншою версією – бджолиний рій, або ж – «зростати разом» [5]. Під кластером також розуміють математичний термін, який характеризує певне розміщення взаємопов'язаних об'єктів, які діють у межах однієї галузі. Підтримуємо думку Н. Корчагіної, що «освітній кластер – це група закладів освіти, що перебувають у партнерських відносинах з підприємствами галузі і локалізовані на одній території, кінцевим продуктом діяльності яких є освітня послуга [5, с. 78-84].

Основним завданням освітнього кластера в гірській місцевості є послідовне формування гармонійної особистості, підготовці її до свідомого вибору професії, оволодінні певним ремеслом, професією, яка затребувана на цій території.

Діяльність освітнього кластера за таких умов спрямована на охоплення закладів освіти всіх рівнів та напрямів підготовки, натомість науковий (або дослідницький) та науково-освітній кластери з об'єктивних причин можуть включати лише ті заклади

освіти, де учні долучаються до дослідницько-пошукової роботи за певним фахом (наприклад, учні середніх та старших класів ЗЗСО, професійно-технічних закладів освіти, які беруть участь у виконанні наукових проєктів, висувують раціоналізаторські ідеї щодо вдосконалення виробництва, розробляють різні інноваційні продукти тощо, зокрема ті, які є членами Малої академії наук України; вчителі – як слухачі інститутів підвищення кваліфікації тощо) [7, с. 191]. Такі кластери створені або перебувають у стадії організації у Верховинському, Косівському та Долинському районах Івано-Франківської обл.; Свалявському, Міжгірському, Рахівському, Воловецькому районах Закарпатської обл.; Вижницькому та Путильському районах Чернівецької обл.; Турківському та Сколівському районах Львівської обл.

Кластерний підхід позитивно сприйнятий у більшості країн світу: із 31 європейської країни 26 мають національні кластерні програми, серед них такі гірські країни, як Чехія, Франція, Австрія, Німеччина, Іспанія та ін. Відзначимо ефективність розвитку кластерних ініціатив Австрії, Німеччини, Іспанії. В Австрії розроблено національну інноваційно-дослідницьку програму (TIP), метою якої є стимулювання зв'язків між дослідницькими спеціалізаціями кластерів і формування центрів конкурентоспроможності [7, с. 194].

Про важливість розвитку виробничих кластерів для економіки Європи свідчить факт, що 2006 року прийнято «Маніфест кластеризації в країнах ЄС». Кластери є регіональними та освітніми (Є. Чернишова) [14, с.40]. «Регіональний кластер – це просторова агломерація економічної діяльності, що формує середовище, сприятливе для розвитку різних форм організації навчання й адаптації до умов виробництва.

Освітній кластер – це мережа постачальників, виробників і споживачів освітніх послуг і технологій, а також елементів освітньої інфраструктури, діяльність яких ґрунтується на позитивних синергетичних ефектах освітньої агломерації близькості споживача й виробника освітніх послуг, мережевих технологій та інтеграції знань і вмінь тощо» [14, с. 37].

Прикладами інноваційних освітніх кластерів назвемо освітній кластер «Бюро кар'єр»; «Освітній кластер як середовище профільного навчання»; освітній кластер «Музеї Українських Карпат»; «Освітній кластер як форма соціального партнерства»; «STEM-освіта»; освітній кластер-проєкт «Дерево мого родоводу».

В освітній сфері виокремлюємо два види кластерів: кластер як сукупність соціально-освітніх структур, зосереджених у соціокультурному просторі, що забезпечують цілісну діяльність комплексу освітніх послуг (Львівський кластер розвитку освіти та креативності, освітній кластер «Час освітніх змін: у пошуках балансу традицій та інновацій» (Лицей ім. Б. Лепкого м. Дрогобича); кластер як сукупність соціально-культурних структур, зосереджених у певному соціокультурному просторі, що впродовж певного часу забезпечують надання комплексних культурно-просвітницьких послуг [6]. Концепція кластерного розвитку регіональної системи освіти є відносно новою, розкриває інноваційні ролі закладів освіти як соціально-економічних систем, які прагнуть до підвищення власної конкурентоспроможності.

Як наголошують Г. Семенов та О. Богма, кластери розподіляють «за географічним або територіальним розподілом; на регіональні, що створюються в межах одного регіону й орієнтуються на наявну географічну концентрацію; державні або національні, що включають організації і установи, розташовані в різних регіонах країни і спрямовані на встановлення міжрегіональної кооперації; міжнародні, що створюються на основі ефективного використання природних і людських ресурсів та інноваційних технологій. Місія освітнього кластера полягає у відборі фахівців високого класу, готових після здобуття належної освіти, повернутися в рідний район для покращення його інфраструктури та сталого розвитку» [10, с. 128-129].

У регіоні Українських Карпат перші кластерні структури з'явилися на початку 2000-х років. Здебільшого вони спеціалізувалися на виготовленні різноманітної сувенірної продукції (кластер «Сузір'я»), виробництві виробів з овечої вовни (кластер «Ліжникарство»), з виготовленні художніх промислів (м. Косів, с. Космач Івано-Франківської обл., с. Іза, с. Лазещина Закарпатської області; с. Рівня, с. Підзахаричі, смт. Путила Чернівецької обл.). До діяльності кластера «Сузір'я» активно залучаються учні Косівського ліцею імені І. Пилипейка, Яворівського ліцею «Гуцульщина» та інші заклади освіти регіону. В Яворівському ліцеї запроваджено уроки ліжникарства. Логічним продовженням діяльності кластера є міжнародний фестиваль ліжникарства «Барви карпатського ліжника», який проводиться у с. Яворів за активної участі педагогічного та учнівського колективів Яворівського ліцею «Гуцульщина». У фестивалі беруть участь народні майстри з Івано-Франківської, Закарпатської обл. та гірських районів Румунії. Мета фестивалю – популяризація виробів з овечої шерсті, які споконвіку виготовляють у високогір'ї Карпат.

Проведення фестивалів такого формату є однією з інноваційних форм організації освітнього процесу, дієвим способом залучення учасників соціокультурного простору ЗЗСО у гірській місцевості до інноваційної освітньої діяльності шляхом використання осучаснених підходів до етнокультурної спадщини, адже розвиток та відродження матеріальної культури країни неможливий без народних ремесел. Широко розвинені народні промисли свідчать про працелюбність та мистецьку обдарованість жителів регіону Українських Карпат, серед яких потужним центром народної творчості здавна вважається Гуцульщина. На розвиток освітніх кластерів з виготовлення художніх промислів мали значний вплив науковці, підприємці, представники районних та обласних держадміністрацій.

Формою розвитку народних промислів обрано об'єднання на добровільних засадах одноосібних виробників, підприємців, членів науково-дослідних установ, державних та місцевих органів влади у межах певної територіально сформованої громади задля високоефективної співпраці, яка повною мірою відповідає сутності кластера.

Як зазначає Л. Ганущак-Єфіменко, «кластер «Сузір'я» об'єднує 19 майстрів ліжникарської справи з с. Яворова та 16 – з м. Косова. У 2005 році кластер став переможцем Всеукраїнського конкурсу на право одержання знаку екологічного маркування «Екологічно чисто та безпечно», а у 2010 р. Івано-Франківську обл. визнано базовою для впровадження кластерної моделі розвитку таких промислів з наступним поширенням досвіду створення кластерів в інших регіонах України» [1].

Аналогічні фестивалі, пов'язані з розвитком народних промислів та ремесел, проводять і в інших областях регіону. Фестиваль ковальського мистецтва і народних промислів «Гамора» організовують у с. Лисичево (Закарпаття). Програма фестивалю включає майстер-класи з ковальського мистецтва, роботу з ковальськими технологіями, яким понад 1000 років, конкурси, проведення рицарських боїв клубу історичної реконструкції «Меч Оріона» [12].

Гастрономічний етнофестиваль «Гуцульська бриндза» проводиться у м. Рахів Закарпатської обл. Він спрямований не лише на розвиток вівчарства і туризму, а й на популяризацію культури жителів гірського регіону, представників різних етносів та народів – бойків, лемків, гуцулів, а також румунів, поляків, угорців тощо. Значущими в етнокультурному та етновиховному спрямуванні є етнографічні фестивалі «Проводи отар на полонину» (сmt. Міжгір'я), «Лемківська ватра» (с. Кострино Закарпатської обл.), на яких можна побачити виступи творчих аматорських колективів, виставки виробів народних майстрів з дерева, металу, глини, шкіри, тканини, різноманітні конкурси – найкращого ватага, трембітаря та коломийкаря.

Фестивалі такого формату можуть бути варіантом інноваційної моделі освітньо-культурного кластера (ЗЗСО, центр дозвілля, творча майстерня, заклад вищої освіти, школа народних ремесел. Унікальними прикладами збереження автентичної спадщини горян є фестиваль середньовічної культури «ТуСтань» (с. Урич Сколівського району Львівської обл.); Міжнародний дитячий телевізійний фестиваль «Пісенне джерело» (Сторожинецький район), обласний етнографічний фестиваль «Маланка-Фест», регіональний фестиваль українознавства «Калинові обереги» (Іспаська ЗОШ І-ІІІ ст. імені М. Марфієвича Вижницький район Чернівецької обл.) [3].

Проаналізуємо роботу фольклорно-етнографічного фестивалю-ярмарку «Захарецький Гарчик», оскільки вважаємо, що досвід діяльності педагогічного колективу школи спільно з громадою села Підзахаричі щодо становлення та розвитку соціокультурного простору навчально-виховного комплексу «Перлина Гуцульщини» заслуговує на поширення в інших закладах освіти регіону Українських Карпат (досвід роботи з проблеми «Інноваційний розвиток сільської школи: регіональний компонент» відзначено золотою медаллю V Міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти – 2014») [11, с. 330].

Враховуючи унікальність етнокультурної спадщини та природного середовища, творча інтелігенція с. Підзахарчі, яку очолює Ф. Томюк, директор навчально-виховного комплексу «Перлина Гуцульщини» виступила ініціатором збору матеріалів про етнічні джерела гуцульських національних традицій і створила 5 музеїв. У селі функціонує музей народних ремесел, музей етнографії та ремісництва Гуцульщини, музей односельчанки Ксенії Колотило з секретами гуцульської вишивки, родинні школи мистецтв, народний етнографічний колектив «Черемош». Тут збережено автентичні народні традиції (гуцульські свята, родинні забави), а історія гуцульського роду пізнається не лише за підручниками та музейними експонатами, а через безпосередню участь школярів місцевого закладу освіти в побудові генеалогічного дерева роду, опануванні певним видом народної творчості, ремесла, виготовленні різних ремісницьких виробів. На базі цих музейних комплексів з 2001 року проводиться фольклорно-етнографічний фестиваль-ярмарок «Захарецький Гарчик» [11, с. 333].

У рамках фестивалю відбувається міжнародний форум «Партнерство без кордонів», девізом якого є: «Сталий розвиток – це розвиток, який забезпечує потреби нинішнього

покоління без втрат для майбутніх поколінь». У формі дискусій, експозицій, вернісажів, доповідей, презентацій, пленарних засідань науковці, педагогічні працівники, керівники центрів дозвілля, лідери громад і громадських організацій, власники садиб сільського зеленого туризму та іншого бізнес-середовища, представники влади й благодійних фондів Румунії, Польщі, Молдови та України напрацьовують стратегію розумного поводження людини в довкіллі з метою сталого розвитку регіону [11, с. 334].

Проведення таких заходів сприяє збереженню етнічної культури горян, розвитку народних промислів та ремесел, залучення до їх створення учнів місцевих шкіл та їхніх батьків. Підзахаричівський НВК «Перлина Гуцульщини» Путильського району Чернівецької області бере участь у міжнародному проєкті «Шкільна академія підприємництва», який реалізується за фінансової підтримки Міністерства Закордонних справ Республіки Польща у межах програми закордонної допомоги (2012). У рамках проєкту діє шкільний клуб підприємництва «УСПІХ +», метою роботи якого є впровадження в діяльність НВК сучасних психолого-педагогічних технологій з розвитку підприємництва та проєктивності учнів старших класів (керівник проєкту – вчитель економіки Н. Різун, психологічний супровід – Н. Томнюк) [2].

Цілями шкільного клубу підприємництва «УСПІХ +» визначено формування навичок конкурентоспроможності; самопрезентація навичок підприємницького хисту; розвиток умінь роботи в команді; збагачення та поглиблення знань і вмінь учнів з економічних та сумісних наук; створення сприятливих умов для виховання рішучості, вміння брати на себе відповідальність; розширення співпраці з органами місцевого самоврядування, бізнесовими структурами та громадськими організаціями; формування економічного мислення.

Приклади налагодження співпраці закладу освіти, народних умільців, етнокультурної спадщини і природного середовища засвідчують організацію соціокультурного простору ЗЗСО у гірській місцевості.

Однією з найбільш ефективних моделей функціонування системи освіти стане, на думку Н. Клокар, «створення освітніх кластерів, центрами яких є опорні школи. Освітній кластер розглядається як сукупність суб'єктів освітньої, господарської, громадської діяльності, які добровільно об'єднуються в єдину організаційну структуру, зберігаючи статус юридичних осіб, знаходяться у взаємозв'язку і взаємозалежності з метою створення повноцінних умов навчання, виховання й розвитку учнів закладу, забезпечення інноваційного розвитку опорної школи» [4, с. 63].

Враховуючи статутні засади діяльності опорних закладів освіти в гірській місцевості, визначимо провідні принципи організації освітнього кластера гірської школи: автономність і відповідальність; гуманістична спрямованість, колегіальність і публічність прийняття управлінських рішень; громадсько-державне управління; узгодженість та партнерська взаємодія; зворотний зв'язок та комунікація; особистісно орієнтовний підхід [8].

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Саме за розбудовою освітніх, культурних кластерів, створенням чітко зорієнтованих на регіональну самобутність освітньо-культурних кластерів, раціональними способами співпраці всіх суб'єктів кластера вбачаємо майбутнє

розвитку та збереження автентичної освітньо-культурної спадщини регіону Українських Карпат як окремого культурного регіону, який визначають «як простір, необхідний і достатній для здійснення і самовідтворення людської життєдіяльності, що має культурний аспект, який представляє собою цілісну ландшафтну систему (що включає природно-географічні, техніко-виробничі та інформаційно-комунікативні компоненти, які взаємодіють між собою), в якій здійснюється первинна ментальна самоідентифікація і духовне самовизначення територіальної громади» [12].

Опорна школа як освітній кластер повинна сприяти налагодженню ефективної співпраці органів місцевої влади і громади; усвідомленню освітньо-виховної місії і цінності опорної школи як центру консолідації зусиль громади, школи і місцевих підприємств з метою проведення демократичних перетворень у громаді. Перспективи подальших наукових розвідок пов'язуємо з підготовкою педагогів до організації освітніх кластерів.

5. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Ганущак-Єфіменко, Л. М., 2009. Формування промислових кластерів як ефективний напрям розвитку економіки регіону. *Актуальні проблеми економіки*, 11, 151–158.
2. Захарецький гарчик, 2009. *Версії*, 40 (300), 16.
3. *Історична та етнографічна спадщина – частина сталого розвитку туризму на Україні*, 2014. Доступно: <<http://heritage-ua-ro.org/objects>>.
4. Клокар, Н, 2008. Розвиток інформаційно-навчального середовища освітньої системи регіону в контексті забезпечення рівного доступу до якісної освіти. *Народна освіта*, 3 (6). Доступно: <<http://www.narodnaosvita.kiev.ua>>.
5. Корчагина, Н. А., 2009. Образовательные кластеры как основа повышения конкурентоспособности учебных заведений *Управление и высокие технологии: Прикаспийский журнал*, 3 (7), 78–84.
6. Ліцей імені Богдана Лепкого Дрогобицької міської ради Львівської області. Офіційний сайт ЗЗСО, 2018. Доступно: <<https://dr-gimnasium.e-schools.info/>>.
7. П'ятницька, Г. Т., 2016. Науково-освітні кластери: відмітні характеристики та передумови розвитку. *Маркетинг і менеджмент інновацій*, 3, 191–207. Доступно: <<http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/>>.
8. Положення про опорний заклад освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 19 червня 2019 р. № 532. Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/532-2019-%D0%BF>>.
9. Рудишин, С., 2011. Філософські основи екологічної освіти: генезис, сучасні тенденції розвитку. *Філософія освіти*, 1–2 (10), 375–387.
10. Семенов, Г. А., 2006. Національний кластер – новий шлях для прискорення економічного та інноваційного зростання України. *Вісник економічної науки України*, 1, 127–133.

11. Томюк, Ф., 2014. Національне виховання школярів в умовах регіональної етнографічної самобутності. *Збірник наукових праць IV українського педагогічного конгресу*, Львів: Сполом, 668.

12. Фестиваль ковальського мистецтва та народних промислів «Гамора», 2018. Доступно: <<https://zakfolkcenter.info/publ/festyvali/rajonnyj-festyval-kovalskogo-mystetstva-ta-/2018-08-12-1311>>.

13. Червінська, І.Б., 2020. Соціокультурний простір гірської школи як історичне, етносоціальне, освітньо-культурне явище та предмет наукових студій. *Гірська школа Українських Карпат*, 23, 148–153. doi: 10.15330/msuc.2020.23.148-153.

14. Чернишова, Є., 2012. Освітні кластери: регіональний аспект формування кадрового потенціалу навчальних закладів системи післядипломної педагогічної освіти. *Постметодика*, 3 (106), 36–46.

15. Chervinska, I., Atamaniuk, Ya, Chervinskyi, A., 2021. Psychological and pedagogical mechanisms development of gifted students on geography lessons in the conditions of mountain environment. *Acta Paedagogica Volynienses*, 3, 253–258, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2021.3.37>.

CLUSTER APPROACH TO DEVELOPMENT OF INNOVATIVE INSTITUTIONS OF EDUCATION

Inna Chervinska,

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Professor of the Department of Pedagogy of Primary Education
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Ivano-Frankivsk, Ukraine
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-0745-1413>
inna.chervinska@pnu.edu.ua

Abstract. The article reveals the essence of the cluster approach to the formation and development of innovative institutions of general secondary education in a mountain environment. It is emphasized that space is connected with the components of human life, the categories of meanings of human life. It is emphasized that the educational cluster is a pedagogical reality, which is manifested where education is a system-creating and resource-saving factor of human development. The author points out those innovative educational institutions, responding to the challenges of modern society, become real co-creators of a holistic socio-cultural space of a particular region, and not just institutions that implement certain standards or innovative concepts of educational activities. It is indicated that the educational space means a specific space, close to each child, through which he or she is included in the cultural ties of society and where he acquires the first experience of independent research and development of subject competence.

The purpose of the article is to reveal the specifics of the cluster approach to the development of innovative institutions of general secondary education.

The task of the article is to characterize the essence of clusters in the education system of the region; to determine the specifics of the cluster approach to the activities of innovative educational institutions; to reveal the potential of the cluster approach and show the prospects for its further development. It is pointed out that the educational cluster is understood as an integral network of producers and consumers of educational services and technologies, the activity of which is based on the positive synergetic effects of the educational agglomeration. The principles of organization of the educational cluster of the mountain school are determined, taking into account the statutory principles of activity of basic educational institutions. The guiding principles include: autonomy and responsibility; humanistic orientation, collegiality and publicity of managerial decisions; public administration; coherence and partnership; feedback and communication; child-centeredness and personality-oriented approach. It is noted that the activities of the educational cluster contribute to the establishment of effective cooperation between local authorities and the community; awareness of the educational mission and value of the support school as a Center for consolidating the efforts of the community, schools and local businesses to carry out democratic educational transformations in the community.

Keywords: cluster; innovative educational institution; cluster approach; socio-cultural space; basic educational institution.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Hanushchak-Yefimenko, L. M., 2009. Formuvannya promyslovykh klasteriv yak efektyvnyi napriam rozvytku ekonomiky rehionu. [Formation of industrial clusters as an effective direction of economic development of the region], *Aktualni problemy ekonomiky – Current economic problems*, 11, 151–158.
2. Zakharetskyi Harchyk, 2009. *Versi – Versions*, 40 (300), 3.
3. *Istorychna ta etnografichna spadshchyna – chastyna staloho rozvytku turyzmu na Ukraini*, 2008 [Historical and ethnographic heritage – part of the sustainable development of tourism in Ukraine]. Dostupno: <<http://heritage-ua-ro.org/objects>>.
4. Klokar, N., 2008. Rozvytok informatsiino-navchalnoho seredovyscha osvitoi systemy rehionu v konteksti zabezpechennia rivnogo dostupu do yakisnoi osvity [Development of information and educational environment of the educational system of the region in the context of ensuring equal access to quality education], *Narodna osvita – Public education*, 3 (6). Dostupno: <<http://www.narodnaosvita.kiev.ua>>.
5. Korchahyna, N. A., 2009. Obrazovatelnie klasteri kak osnova povisheniya konkurentosposobnosti uchebnykh zavedenyi [Educational clusters as a basis for increasing the competitiveness of educational institutions], *Upravlenye y visokye tekhnolohyy: Prysaspyiskyy zhurnal – Caspian Journal*, 3 (7), 78–84.
6. *Litsei imeni Bohdana Lepkoho Drohobytsoi miskoi rady Lvivskoi oblasti*, 2019. [Lyceum named after Bohdan Lepky of Drohobych City Council of Lviv Region], *Ofitsiynyi sait ZZSO*. Dostupno: <<https://dr-gimnasium.e-schools.info/>>.

7. Piatnytska, H. T., 2016. Naukovo-osvitni klasteri: vidmitni kharakterystyky ta peredumovy rozvytku [Scientific and educational clusters: distinctive characteristics and prerequisites for development], *Marketynh i menedzhment innovatsii – Marketing and innovation management*, 3, 191–207. Dostupno: <<http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/>>.
8. Polozhennia pro oporny zaklad osvity. Zatverdzheno postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy, 2019 [Regulations on the basic educational institution. Approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine], 532. Dostupno: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/532-2019-%D0%BF>>.
9. Rudyshyn, S., 2011. Filosofski osnovy ekolohichnoi osvity: henezys, suchasni tendentsii rozvytku. [National cluster – a new way to accelerate economic and innovative growth in Ukraine], *Filosofii osvity – Filosofii osvity*, 1–2 (10), 375–387.
10. Semenova, H. A., Bohma, O.S., 2006. Natsionalnyi klaster – novyi shliakh dlia pryskorennia ekonomichnoho ta innovatsiinoho zrostannia Ukrainy [National cluster – a new way to accelerate economic and innovative growth in Ukraine], *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy – Bulletin of Economic Science of Ukraine*, 1, 127–133.
11. Tomiuk, F., 2014. Natsionalne vykhovannia shkolariv v umovakh rehionalnoi etnografichnoi samobutnosti [National education of schoolchildren in terms of regional ethnographic identity], *Zbirnyk naukovykh prats IV ukrainskoho pedahohichnoho konhresu*. Lviv: Spolom, 668.
12. Festyval kovalskoho mystetstva ta narodnykh promysliv «Hamora», 2018. [Festival of blacksmith art and folk crafts "Gamora"]. Dostupno: <<https://zakfolkcenter.info/publ/festyvali/rajonnyj-festyval-kovalskogo-mystetstva-ta-/2018-08-12-1311>>.
13. Chervinska, I. B., 2020. Sotsiokulturnyi prostir hirskei shkoly yak istorychne, etnosotsialne, osvitno-kulturne yavyshe ta predmet naukovykh studii [Sociocultural space of the mountain school as a historical, ethnosocial, educational and cultural phenomenon and the subject of scientific studies]. *Hirska shkola Ukrainskykh Karpat – Mountain School of the Ukrainian Carpathians*, 23, 148–153. doi: 10.15330/msuc.2020.23.148-153.
14. Chernyshova, Ye., 2012. Osvitni klasteri: rehionalnyi aspekt formuvannia kadrovoho potentsialu navchalnykh zakladiv systemy pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity [Educational clusters: the regional aspect of the formation of human resources of educational institutions of postgraduate pedagogical education], *Postmetodyka – Postmethodology*, 3 (106), 36–46.
15. Chervinska, I., Atamaniuk, Ya, el. Chervinskyi, A., 2021. Psychological and pedagogical mechanisms development of gifted students on geography lessons in the conditions of mountain environment [Psychological and pedagogical mechanisms development of gifted students on geography lessons in the conditions of mountain environment], *Acta Paedagogica Volynienses - Acta Paedagogica Volynienses*, 3, 253–258. doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2021.3.37>.